

SPRÁVA PRE MÉDIÁ

Kulturológ Lukáš Šutor: Vo veľkonočnom období sa stretávajú symboly z odlišných kultúrno-duchovných systémov

„Ešte v minulom storočí sa cestou z veľkonočnej omše nechávali pre predkov na hroboch kraslice, ratolesti a paska – symboly znovuzrodenia“

▪ KOŠICE 6. APRÍLA 2020

Pandémia súvisiaca s výskytom a šírením nového koronavírusu a ochorenia Covid-19 ovplyvní aj najvýznamnejší kresťanský sviatok – **Veľkú noc** – a tiež niektoré tradície, ktoré sú s ním úzko spojené. Spoločenská izolácia nám tento rok neumožní navštíviť príbuzných, v záujme zachovania zdravia svojich blízkych budeme musieť vynechať aj tradičnú oblievačku či šibačku.

Symbolika Veľkej noci však aj napriek mimoriadnej situácii, akú sme ešte nezažili, pretrváva – o pôvode veľkonočných symbolov sme hovorili s kulturológom **PhDr. Lukášom Šutorom, PhD.**, z **Katedry slovakistiky, slovanských filológií a komunikácie Filozofickej fakulty Univerzity Pavla Jozefa Šafárika v Košiciach**.

„Veľkonočný cyklus tvorí pomerne dlhé obdobie, v ktorom sa stretávajú symboly z odlišných kultúrno-duchovných systémov,“ upozorňuje s tým, že táto (na prvý pohľad) veľká rozmanitosť je vnútorne prepojená dlhou spoločnou tradíciou.

Paska je obradové pečivo (biely koláč) často v tvare barančeka, ktoré je rozšírené predovšetkým na východnom Slovensku. Jeho pôvod je v gréckom slove *pascha* – označuje židovské veľkonočné sviatky, pripomínajúce odchod Židov z egyptského zajatia. Dodnes sa ako pripomienka na rýchly odchod pripravuje nekvasené obradové pečivo maces.

„Pôvod sviatku je však ešte starobylejší. *Pascha* (hebrejsky *pesach*) bol semitský rituál zástupnej obety v čase rodenia sa jahniat, pri ktorom sa vstup do obydľia potieral krvou nepoškvrneného baránka. Krv mala uspokojiť démona zabijajúceho všetkých prvorodených. Tento zvyk splynul s príbehom o záchrane prvorodených v egyptskom zajatí,“ vysvetľuje L. Šutor.

Kríž sa stal kresťanským symbolom obetovania baránka (Božieho Syna) až za vlády Konštantína I. Veľkého. Krucifix – kríž s telom mŕtveho Krista – sa začal objavovať až od konca 6. storočia.

„Súviselo to s antickým tabu zobrazovať osoby kultu mŕtve. V stredoveku vznikla tradícia spájať Kristov kríž s rajským stromom poznania – biblickým variantom kozmického stromu. V podobe mŕtveho Krista na kríži je tento strom vo fáze očakávaného znovuoživenia.“

Zelené ratolesti (vrbové bahniatka), ktoré nájdeme v mnohých ľudových i cirkevných obradoch Veľkej noci, predstavujú rozšírený roľnícky symbol prebudenej prírody – v pohanskej tradícii znovuzrodeného vegetačného božstva. Prútičky spletené do **korbáča** majú na človeka prenášať jarnú vitalitu rastlín. Podobnú funkciu má aj **živá voda** z potokov a prameňov, na Veľkú noc používaná najmä v podobe **kúpačiek** a rituálneho umývania.

Vajce je univerzálny symbol obnovy života a vyskytuje sa najmä vo vegetačných kultoch. Na Veľkú noc sa používa ako obradové jedlo, ale aj ako kultúrny symbol, artefakt v podobe **kraslíc**.

„Od 7. storočia kládli Slovania do niektorých hrobov na našom území maľované vajíčka. Postupne sa na farebnej škrupine objavovali jednoduché geometrické tvary s magickou funkciou a až v neskoršom období aj rastlinné a figurálne motívy. Ešte v minulom storočí sa cestou z veľkonočnej omše nechávali pre predkov na hroboch kraslice, ratolesti a paska – symboly znovuzrodenia,“ uzatvára kulturológ Lukáš Šutor.

▪ SPRACOVAL A MÉDIÁM SPROSTREDKOVAL

PhDr. Marián Gladiš, PhD.
Filozofická fakulta UPJŠ v Košiciach